Hví er so umráðandi við javnstøðu?

Altjóða Kvinnudagur - leygardagin hin 8. mars

Nær varð hann stovnaður og hvar?

Fyri 140 árum síðani, hin 8. mars 1857, fóru hundraðtals kvinnur, ið starvaðust innan klæðnaidnaðin og á tóvirkjum í býnum New York, í verkfall til tess at mæla ímóti lágu lønunum, longu arbeiðstíðini og ómenniskjansligu arbeiðsumstøðunum. Hetta var eitt av teimum fyrstu skipaðu kvinnutiltøkunum í heiminum. 53 ár seinni, í august 1910, varð á fundi hjá Internationalu Kvinnuligu Sosialistanna í Keypmannahavn samtykt at minnast verkfallið við at halda Altjóða Kvinnudag á hvørjum ári (1).

Altjóða Kvinnuárið 1975 fóru Sameindu Tjóðirnar at hátíðarhalda 8. mars sum Altjóða Kvinnudag (2). Í nøkrum londum er hesin dagur í fleiri førum ein serligur dagur, har ið kvinnur fáa frí frá arbeiði og fáa blómur og kort.

Hví halga ein ávísan dag til at heiðra heimsins kvinnur?

Tá ið aðalstjórnin hjá ST-stovninum tók við avgerðini um at hátíðarhalda Kvinnudagin, kom hon við hesum báðum grundgevingunum til tess at viðurkenna tann veruleika, at skulu vit tryggja frið og sosialan framburð og fáa fulla gleði av mannarættindunum og grundleggjandi frælsi, er neyðugt, at kvinnur taka virknan lut, verða javnrættar og útbúnar, og ásanna, hvussu stóran lut kvinnur eiga, tá ið tað kemur til at tryggja frið og trygdleika (3).

Hví er neyðugt við javnstøðu?

Baha'i skriftirnar staðfesta: "At kvinnur fara upp í øll mannaøki er spurningur, ið er ósvitandi og óreingiligur. Eingin sál fær tálmað ella forðað fyri tí. Í ongari rørslu fara kvinnur at verða afturúrsigldar. Tá ið kvinnur fult og á jøvnum føti taka lut í heimsviðurskiftum ... fer kríggj at steðga."

Hesi seinastu tiggjuáraskeiðini hava kvinnur um allan heim tikið risastór stig fram ímóti at vinna javnstøðu við menn. Í alt størri mun eru kvinnur sloppnar at búgva seg út og at fáa sømiliga heilsurøkt; luttøka teirra í lóntakaraflokkinum er økt, og løggeving, sum lovar eins góðar møguleikar hjá kvinnum og virðing fyri mannarættindum teirra, er tikin í nýtslu í nógvum londum...(4).

Men ongastaðni í heiminum kunnu kvinnur siga seg hava somu rættindi og møguleikar sum menn. Framvegis eru tær millum tey fátækastu: størsti parturin av teimum 1,3 milliardum av avgjørt fátækastu eru kvinnur ... í miðal fáa kvinnur millum 30 og 40% minni í løn enn menn fyri sama arbeiði. Allastaðni eru kvinnur framvegis offur fyri valdsgerðum so sum neyðtøku og innanhýsis harðskapi (5).

Hví er javnstøða so týdningarmikil?

Á fjórðu Heimskvinnuráðstevnuni í Beijing í 1995, har ið 189 lond vórðu umboðað, teirra millum Føroyar, var full semja um, at ójavnin millum kvinnur og menn heldur fram, og at stórar forðingar enn eru. Hetta hevur álvarsligar avleiðingar fyri vælferðina hjá øllum fólkum.

Sambært stevnuskránni fyri tí, ið gerast skal, ljóðar endaliga ráðstevnuskjalið: "Framburður hjá kvinnum og at røkka til javnstøðu millum kvinnu og mann eru mannarættindamál og treyt fyri sosialum rættvísi og eiga ikki at verða mett sum kvinnustríðsmál burturav. At røkka hesum málum er einasta gongda leið, skulu vit byggja eitt samfelag upp, ið er haldgott, rættvíst og væl ment." (6)

Tá ið yvirlýsingin hjá Boutros Boutros-Ghali, aðalskrivara, varð lisin upp fjórða dagin á Kvinnuheimsráðstevnuni í Beijing, endaði hann við orðunum:

"Latum okkum arbeiða í felag til tess at fremja stevnuskránna fyri tað, ið gerast skal, ið varð samtykt her í Beijing. Latum okkum siga fyri heiminum - og latum okkum vera errin, tá ið vit siga tað: veita vit kvinnunum vald, veita vit allari mannaættini vald!"

Javnstøða kynjanna millum er fyri Bahaiararnar andaligt og moralskt fyrisett mál, ið eru av alstórum týdningi fyri samljóðið á gongustjørnini og fyri, at heimsfriður skal síggja dagsins ljós, og skil skal koma á.

"Mannaheimurin hevur tveir veingir - kallkyns- og kvennkynsveingir. So leingi sum hesir báðir veingir ikki eru eins máttmiklir, fer fuglurin ikki at flúgva. Fyrr enn kvinnur eru komnar eins langt og menn, fyrr enn hon hevur somu møguleikar at virka, fara vit ikki at síggja serligu gávur menniskjans, manngóðskan sleppur ikki á flog upp í tær hæddir, hon veruliga evnar."

Tá ið eg var á óalmennu kvinnuráðstevnuni í Beijing, vóru boðini, eg fekk, tey, at skuldi nakað røkkast at nøkrum virðismiklum og varandi, var týdningarmikið at fáa grasnaglir at taka lut. Eg haldi, at Altjóða Kvinnudagurin er ein háttur at avdúka fyri fjøld av fólki, hvussu lívsneyðug javnstøða kynjanna millum er, ikki bara fyri kvinnur, men fyri øll. Eg vóni, at henda stutta frágreiðingin fer at hjálpa til at vísa á, hvussu átrokandi tørvurin er fyri at vit sýna hesum máli áhuga.

Sue Philbrow, Toftir

1-6 upprit tikin úr "web"-síðum hjá altjóða felagsskapinum Sameindu Tjóðunum um Altjóða Kvinnudagin 1996 http://www undp.org/fwcw/8 march. htm

Oljuserfrøðingr við Shetland News:

Nýtt oljufund inn á føroyskt øki

JAN MULLER

Tíðindini um at BP og Shell hava funnið eitt nýtt oljufelt vestan fyri Hetland, hava skapt ikki sørt av nýggjum bjartskygni fyri hesum økinum. Bretski orkumálaráðharrin Lord Fraser sigur tíðindini verða sera kærkomin og hugvekjandi. Tí við hesum fundinum hava BP og Shell framt Hattrick í økinum. Fyrst funnu teir Foinaven, síðani Schiehallion og nú Suilven. Hetta hevur eggjað bretsku myndugleikunum til í skundi og uttan fyri vanligan praksis at bjóða út loyvi í tveimum nýggjum blokkum, sum Bretland hevur gjørt krav uppá í Hvíta økinum.

Blaðið „The Shetland News" skrivar týsdagin, at nýggja fundið kemur sera væl við fyri Hetland. Men eisini Føroyar verða nevndar í hesum sambandi.

Sambært „industrial analysts", sum blaðið hevur tosað við, er møguleiki fyri, at oljufeltið heldur fram tvørtur um umstriddu altjóða miðlinjuna og inn í føroyskan sjógv.

Oljukeldan Suilven liggur á 850 metra dýpi norðan fyri Foinaven keldnuna.

Kortið vísir nýggja Suilven-feltið, sum serfrøðingar í oljuídnaðinum halda kann ganga inn á føroyskt øki. Svarta strikan er fiskimarkið og miðlinjan. Vit síggja eisini Conival-kelduna, sum liggur beint uppat markinum, men sum BP enn einki hevur viljað sagt um